

ANTROJI DALIS

MOKSLAS, MENAS, LITERATŪRA

Saturday supplement

1995 m. balandžio mėn. 29 d. / April 29, 1995

Nr. 83(17)

KERTINĖ PARAŠTĖ

Kadras iš suomių televizijos filmo „Lietuva, vėpau, Landsbergis“ – susitinka rašytojas Algirdas Landsbergis ir Lietuvos Atgimimo vadas Vytautas Landsbergis.

Suomių TV filmas apie Landsbergius

„Lietuva, vėpau, Landsbergis“ – „Lietuva, Laisvė, Landsbergis“. Taip pavadintu suomių dokumentinio filmo premjera įvyko balandžio 7 dieną Helsinkio televizijoje. Suomių spaudo tą pačią dieną išspausdintose recenzijose jį priėmė palankiai.

Filmo režisierė Marjatta Cronvall „vaizduoja Lietuvos nesena praeitį dviejų (Vytauto ir Algirdo) Landsbergių akimis“, didžiausiam Suomijos dienraštyje *Hel-singin Sanomat* rašo Petri Immonen. „Dokumentinį filmą sudaro atsiminimų fragmentai. Jo pagrindinis siužetas, tai žmonės ir jų meilė savo tėvynei. Filmas iš karto įtraukia žiūrovą į tą istoriją“.

„Ta pati pavardė ir tėvynė – Landsbergių Lietuva iš dviejų skirtingų likimų taško“, skamba Tampere srities laikraščio *Aamulehti* antraštė.

„Marjattos Cronvall filme du Landsbergiai susitinka pirmą kartą“, rašo Roope Alltan TV ir radijo žurnale *Vapaalla*. „Rašytojas džiaugiasi, kad jo kūrinių pagaliau gali būti išspausdinti jo tėvyneje be cenzūros varžtų. Politikas už savo tėvynę kovoja parlamente. Deja, istorija jiems, kaip paukščiams apkarpytais sparnais, neleido susitikti anksčiau“.

„Šis dokumentinis filmas susideda daugiausia iš pokalbių apie baisiojo sovietinio laikmečio sunkias dienas“, TV žurnale *Aslaohjelmat* samprotuoja Jorma Lehtola.

Abu Landsbergiai filme pirmą sykį susitinka prie Lietuvos Seimo juosusių barikadų likučių. Vilniuje jiems besisveikinant, fone matyti kopytėlė su 1991 m. sausio 13 d. data.

Trumpame įvade į šį filmą režisierė Marjatta Cronvall pasakoja, kaip ji susidomėjo Lietuvos istorija ir jos laisvės kova. Idėja filmui jai atėjo 1993 metų pavasarį. Vilniuje, suomių TV filmuojant pranešimą apie tarptautinį teatro festivalį (LIFE). Tada ji atsitiktinai susitiko su Algirdo Landsbergio broliu, netoli Washington'o gyvenančiu geologu Algimantu.

45 minučių ilgio dokumentinis filmas žvilgtelį ir toli praeitin išsišakojusį Landsbergių šeimos medį ir aprėpia nemažą Lietuvos istorijos plotą. Komentaras suomių kalba pasakoja apie Lietuvos okupacijas, masinius trėmimus, politinių pabėgėlių bangas. Pareiškama, kad žiauriausias Baltijos šalyse partizaninis karas vyko Lietuvoje. Vakarai laikėsi atokiai nuo to neva „nežinomo Afganistano“.

Pasak suomių komentatoriaus, „ilgą laiką Lietuva gyveno, apgaubta dviejų tikrovių. Tautinei kultūrai buvo leidžiama reikštis tik kaip dekoracijai. Kai kurie lietuviai bent savo paviršiumi tapo sovietiniais žmonėmis. Kiti pradėjo tikrai nutolti nuo savo lietuviškos tapatybės. Pabėgusieji į užsienį mėgino veikti tėvynės labui“.

Istoriniai įvykiai suomių žiūro-

Kur giria žaliuoja, „Dainavos“ namai

DALIA KUČENIENĖ

Lietuvių meno ansamblio „Dainava“ užduotis, nuo pat įsikūrimo dienos 1945 metais Hanau lietuvių karo pabėgėlių stovykloje, Vokietijoje buvo: tęsti tautinės kultūros ugdymą tremtyje, tautiečiuose ugdyti dainos meilę ir garsinti Lietuvos vardą kitatačiuose. Prieš penkiasdešimt metų steigėjai įvardino ir ansamblio kaip muzikinio vieneto sudėtį: mišrus vyrų ir moterų choras, tautinių šokių grupė, liaudies instrumentų akompanimentas ir vaidintojų būrelis. Įvykusiame aukštinio jubiliejaus koncerte šių metų balandžio 23 dieną Marijos aukštesniosios mokyklos auditorijoje, Čikagoje, kuri buvo klausytojų sklidinai pripildyta, dalyvavusieji buvo liudininkai, kad steigėjų pastangos po pusę šimtmečio dar gyvos. Jauniausieji ir senesnieji dainaviečių veidai, jų naujos idėjos ir ryžtas, kaip pavasaris – neša viltį naujam atgimimui.

Daugiausia girdėjome lietuvių liaudies dainų koncertą ir jų tekstus, kuriais išreiškiamos tautoje jau seniai prigijusios sąvokos. Girdėjome ir individualių kūrėjų žodžius, kurie tautoje taip pamėgti, kad jų poezija tampa liaudies dainų tekstais. Ir vienu, ir kitu tekstų žodžiai liejosi poetinėmis priemonėmis: simboliais, epitetais, palyginimais, kreipiniais, metaforomis. Kaip įprasta liaudies dainų tekstams, vyraavo sentimentali nuotaika, pergyvenimai išreikšti svajin-gumu, natūralumu, paprastumu – tai, kas rašoma liaudyje ne rašalu, bet krauju ir ašaromis, tai kas išgyvenama ne tiek protu, kiek jausmais.

Programa buvo padalinta į dvi dalis: muzikinis montažas pirmoje dalyje ir koncertas antroje dalyje.

I dalis

Buvo atlikta dvylika dainų: Pradės aušrelė aušti, Anoj pusėj Nemunėlio

vą pasiekia pro abiejų Landsbergių šeimų likimų prizmę. Paminima Algirdo Landsbergio literatūrinė veikla ir jo profesūra Amerikoje. M. K. Čiurlionio ypatinga reikšmė lietuviams palyginama su Jan Sibelius suomiams. Pabrėžiamas Čiurlionio poveikis Vytautui Landsbergiui, kurio vaidmenį Lietuvos Atgimime filmas vadina lemtingu.

Dokumentinis filmas „Lietuva, Laisvė, Landsbergis“ balandžio 12 dieną buvo pakartotas suomių televizijoje. Netrukus jis bus rodomas Švedijoje, Danijoje ir Islandijoje, kurių TV bendrovės prisidėjo prie jo finansavimo. Tikimasi, kad jį išvys ir kitų Europos šalių bei Amerikos žiūrovai.

(solo Aldona Underienė), Vaikščiojau, Aviža prašė, Linelį raunu, Džiedukas, Tykiai, tykiai Nemunėlis teka (solo Juozas Polikaitis), Eišim girion paklausti, Tykus buvo vakarėlis, Šienelis raliu, Papartis ir Kupolinis.

Pirmoji dalis pasižymėjo planingo darbo brandumu. Pilnai pakako muzikinės palydos: Rimas Biliūnas – akordeonas, Saulius Gylis – gitara, mandolina, Rita Kazlauskaitė – smuikas, Rima Polikaitytė – lumsdelis, kanklės, Vidas Neverauskas – gitara, akordeonas, Tomas Strolia – smuikas, bosas. Ričardas Sokas – akompaniatorius fortepijonu. Didesnės sudėties orkestras tikrai nebuvo reikalingas. Šis muzikinis vienetas pilnai pajėgė priduoti pakankamai palydos, liaudiško kolorito, visam dainuojančiam ansamblui. Jūratė Jankauskaitė ir Haris Subačius puikiai atliko jiems skirtus vaidmenis.

Kalbama tekstą parašė Audrė Budrytė, Vytautas Čuplinskas, Gytis Liulevičius ir Haris Subačius. Režisieriaus ir scenos apipavidalintojo Vyto Čuplinsko prisidėjimas prie teksto rašymo buvo jam kaip režisieriui pliusas, nes išgyvenęs į tekstą geriau suprato teksto reikalavimus, išsprendamas scenovaizdžio problematiką – stilizuotu būdu. O kur Čuplinskas, ten ir dūmai, bet, be dūmų, aiškiai buvo matyti ir talentingo režisieriaus sumanymas.

Aktorės Audrės Budrytės įnašas į tekstą palengvino jai, kaip aktorei, pasakotojos rolės pilnesnį įsisąmoninimą. Aplamai, sumanymas įvesti pasakotoją, buvo sveikintinas, nes įvadai į liaudies dainų tekstus suteikė vientisumo, tuomi išryškėjo liaudies dainų teksto vaizdingumas. Liaudies dainose dažnai įvėlygiama, įskaitoma „tautos siela“, todėl nėra lengva išvaidinti potekstinį tekstą, nes jis įvairuoja tematikomis: istorine, mitologine, epine, apeigine, lyrine, šokia, meilės, darbo, gėrimo ir panašiai. Šį kartą „Dainava“ tai pabandė ir su geru planu ir geros aktorės pagalba bandymas pasisekė. Pasakotoja, vaidinanti moterį, kuri gyvena Čikagoje ir grįžta iš atostogų Floridoje, įėjo iš publikos, sukeldama tam tikrą sąmyšį, kol atsidūrė avanscenoje, ir publika suprato, kad tai dalis programos. Žodiniu įvadu ji atskyrė dvi scenos erdves, čia Čikaga, o ten, kur „Dainava“ – ten Lietuva, į kurią ji grįžta svajomis... Scenoje aušo rytas, su saulėtekiu budo „Dainava“ ir salę pripildė „Pradės aušrelė aušti“, pirmieji rytmečio garsai.

Pasakotoja su kiekviena daina sugrįžta „ten“, į Lietuvos erdvę, kontrastuodama gyvenimą „čia“ – ilgėdamasi žmonių, kurie šventai gerbė savo žemę. Ji prisimena, tebesilgi bernelio, kurį susitikus ir be žodžių – suprato vienas kitam meilę. Šie neužslopinti nostalgijos jausmai įvykdo metamorfozę: dainoje „Papartis“ (muzika – Broniaus Kutavičiaus, žodžiai Sigito Gedos) – tą stebuklą naktį, kai papartio ir žiedai, ir lapai, ir šaknys vaikščioja tarsi žmonės, pasakotoja pereina į Lietuvos erdvę ir kartu su „dainaviečiais“ tampa

Lietuvių meno ansamblis „Dainava“, švenčiantis 50 metų sukaktį, ta proga suruoštamame koncerte Maria High School auditorijoje, Čikagoje, šių metų balandžio 23 dieną užbaigia koncerto programos pirmąją dalį „Kupolinis“ (liaudies žodžiai, muzika Balio Dvariono). Dešinėje – ansamblio dirigentas Darius Polikaitis, smuiku groja Rita Kazlauskaitė.

Koncerto pirmojoje dalyje – „Dainavos“ ansamblio vyrų grupė.

Jono Tamulaičio nuotraukos

„Dainavos“ koncertas prasideda, Moteriai (Audrei Budrytei) vargais negalais sugrįžtant iš „Floridos“ į Čikagą.

Jono Tamulaičio nuotrauka

nedaloma siela. Ir einančiomis šaknimis, ir einančiais papartio žiedais sujungia tas dvi erdves: Ameriką ir Lietuvą į vieną, kuri tampa nebesuskaldoma tautos siela. Pirmoji dalis buvo užbaigta „Kupoliniu“.

Ne kiekvėbėje, bet kokybėje esmė. Aplamai, ansamblis dainavo išlygintai, lyriškai, darniai. Muzikiniu požiūriu, pirmoje dalyje ypač išlygintai, geru sąsambiu ir balsų balansu nuskaubėjo „Anoj pusėj Nemunėlio“, liaudies daina, harmonizuota Jono Švedo.

„Tykiai, tykiai Nemunėlis teka“, liaudies daina, irgi harmonizuota Jono Švedo, įsirežė atmin-tin ir sceninio įvaizdžio apipavidalinimu, ir originalia muzikine interpretacija, kurioje plaukė ne tiek dainos, kiek religinės giesmės garsai. Scenos gelmėje, žydrai mėlyname skliaute, švietė balzanas rožės vitražas, nuo avanscenos moteris, ilgu besidriekiančiu, baltu šydu apsi-gaubusi, tarsi ramiai tekanti upė, keliavo scenos gelmėn. Ar tai buvo nuotakos įvaizdis, ar į Nemuną įtekantių asarų simbolis – galėjo individualiai spręsti žiūrovai.

Priešpaskutinis kūrinys pirmoje dalyje, „Papartis“, ne vien (Nukelta į 2 psl.)

Šiame numeryje

Suomių televizijos filmas „Lietuva, Laisvė, Landsbergis“ • „Dainavos“ sukaktuvinis koncertas Čikagoje. • Poetai Kornelijus Platelis, Ričardas Mikutavičius, menotyrininkas Stasys Goštautas New York'e • Kornelijaus Platelio eilėraščiai • Naujos knygos • „Čiurlionio pasaulis“ Čikagoje • „Trys karaliai“ groja Čikagoje • Batikos ir keramikos paroda Čiurlionio galerijoje

Kur giria žaliuoja, „Dainavos“ namai

(Atkelta iš 1 psl.)

sceniniu apipavidalinimu, ir jau minėtos simbolinės transformacijos konceptu, bet ir muzikine prasme, nuskambėjo paslaptingai. Kūriny prasižėjęs ne įprastine keturių balsų įžanga, bet originaliu moterų unisonu. Vėliau choras dalinosi į kelias partijas, išryškėjo falsettoostinato dinamika ir užsklandoje priešpriešomis ataidantys garsai grįžo į pradžioje girdėtą paslaptingą unisoną — kur paparčio šaknys, stiebai, lapai ir žiedai — cikliškoje stichijoje tarsi atsinaujino.

II dalis

Buvo atlikta trylika dainų: Tėviškėle, Žemaičių plentas, Oželis, Dar neįok, dar sustok, Saulutė nusileido, Po aukštus kalnus, Mano protėvių žemė (solistė Dana Stankaitytė), Tu vyšnela, Pasieję jau žalią rūtą, Viešpaties pasaulis, Lietuva, Šiaurės pašvaistė, Kur giria žaliuoja.

Pripratus matyti dainaviečius tautiniais rūbais, buvo staigmena, kai moterys išsiriavo naujomis, tamsiai žaliomis koncertinėmis suknelėmis, o vyrai juodais kostiumais. Rūbai priminė — žaliuojančią girią. Aukštinio jubiliejaus proga, tai buvo staigmena, kažkas naujo, netikėto. Tokia apranga pakeitė nuotaiką, pakibo klausukas: ar „Dainava“ ketina iš liaudies dainų ansamblio žengti į meno ir koncertinio repertuaro žanrą? Ateitis geriausiai atsakys į klausimą, bet šiuo atveju ir antroje dalyje girdėjome liaudies dainas, harmonizuotas liaudies dainas ir šio šimtmečio lietuvių kompozitorių kūrybą.

Keitėsi ansamblio sudėtis. Pirmiausia pasirodė aštuonios „Dainavos“ kamerinio vieneto moterys. Jauni veidai, jaunomis jėgomis, darniai sudainavo „Tėviškėle“ (žodžiai P. Stelingio, muzika Broniaus Budriūno).

Trylikos asmenų kamerinis vienetas atliko, ritmiškai sudėtingą „Oželį“, liaudies dainą (muzika Stasio Šimkaus), kurioje atlikėjai galėjo pasidžiaugti, techniškai nugalėję staigius oktavos šuolius ir netikėtus perėjimus iš fortissimo į pianissimo.

Antros dalies viduryje girdėjome „Mano protėvių žemę“ (žodžiai Bernardo Brazdžionio, muzika Broniaus Budriūno), kurią kartu su choru atliko solistė Dana Stankaitytė. Ji užaugo ir subrendo išėjvijos scenoje, jai pašvęsdama visas savo kaip dainininkės kūrybines jėgas, todėl publika labai nuosirdžiai atsidėjo programoje garsiausiais plovimais.

Dainuojant „Lietuva“ (žodžiai Justino Marcinkevičiaus, muzika G. Savinienės), ekrane buvo rodomos ansamblio istorinės skaidrės. Tuo metu paaiškėjo, kodėl choras, antroje dalyje, buvo suskaldytas

Aktorė Audrė Budrytė — „Pasakotoja“ muzikiniame montaže, „Dainavos“ ansamblio sukaktuvinio koncerto programos pirmoje dalyje.

Jono Tamulaičio nuotrauka

į du sparnus? Muzikinis sąskambis buvo paaugutas — technikai. Nes kur kitur rodyti skaidrės, jei ne scenos viduryje?

„Šiaurės pašvaistė“ (žodžiai Bernardo Brazdžionio, muzika

Stepo Sodeikos), šiame jubiliejiname koncerte buvo simbolinė būtinybė, nes tai Sodeikos, „Dainavos“ ilgų metų dirigento daina. Nors ji daugelį kartų dainuota, įvairiomis progomis girdėta —

šiame koncerte nuskambėjo kaip efektinga kompozicija savo ritmiškumu bei melodingumu.

Koncertas buvo užsklęstas „Dainavos“ tradiciniu himnu: „Kur giria žaliuoja“ (žodžiai J. Vanagaičio, muzika J. Gudavičiaus). Sceną užpylė gėlių puokštės, sklindinos žiedų pintinės ir ąsočiai. Ansamblio pirmininkė Danguolė Ilginytė iš publikos pakvietė į sceną visus buvusius „dainaviečius“ pakartoti „Kur giria žaliuoja“, ir balsais žaliuojanti ansamblio giria, galingai suošė, kaip toje pasakoje, ir mes ten buvome, ir aš ten buvau... alų, midų geriau!

Talkininkų tinklas driekiasi per keletą programos puslapių; be jų nuosirdaus darbo valandų, nebūtų nei renginio. Juozas Žygo, ta proga redaguotas leidinys — tai primarginta istorinė knyga, liudijanti „Dainavos“ nueitus penkis dešimtmečius.

Lieka sustoti, paminėti šio nuostabaus ansamblio dar nuostabesnį vadovą-dirigantą, Darių Polikaitį, kuris su brolio Audriaus chormeisteryste, tėvų ir visos giminės (aštuoniukės) aktyviu dalyvavimu — kaip koncerte girdėtais teksto žodžiais: „prikrautais medaus koriais“ dalinasi su mumis. Jo dėka „Dainavos“ ansamblis skambėjo gražiai, neforsuotai, suderintai, darniai. Tai šio ansamblio choristų, vadovų, mecenatų, rėmėjų bei talkininkų išėjvijos kultūrinis aruodas, kuriuomi džiągėsi tie, kurie užpildė koncerto salę ir auksinį jubiliejų apvainikuojančią puotą.

LTSR Valstybinės Filharmonijos pirmosios dienos savuose namuose

JONAS P. LENKTAITIS

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Palengva pradėjo suaktyvėti ir mano, koncertų administratoriaus, pareigos. Asmenys ir įstaigos kasdien skambino ir teiravosi apie salės išnuomavimo galimybes įvairiems gausiems susirinkimams, konferencijoms ar koncertams. Salė turėjo 1,164 sėdimas vietas ir buvo didžiausia Vilniuje. Salės išnuomojimas buvo surištas su ūkio administratoriaus pareigomis, nes jo žinioje buvo visi ūkio ir scenos darbininkai, bilietų tikrintojai, durininkai, tvarkdariai, drabužinės prižiūrėtojai ir kitas ūkio personalas. Per kelias savaites buvo gauta tiek paklausų, kad būtų užtekę kasdien salę užpildyti, trejiems metams pirmyn. Turėdamas tokį ilgą išnuomojimų su-

sidomėjusių sąrašą, paprasčiau direktoriaus, kad jis duotų atitinkamus nurodymus kaip šį reikalą tvarkyti. Jis patarė priimti visus paklausimus, sudaryti sąrašą ir neskubėti į juos atsakyti (tuo laiku salėje dar nebuvo kėdžių), pridurdamas, kad visų pareikalavimų patenkinti vis tiek negalėsime. Laikui atėjus, pasikviesim Balį Dvarioną, pareikalavimus peržiūrėsime, atrinksime, tada galėsime jiems atsakyti. Išskėlus klausimą, kuriomis savaitės dienomis išnuomoti ir kurias palikti atsargoje nenumatytiems staigiems pareikalavimams ar pareigimams, liepė sukviesti pasitarimui administracijos bendradarbius ir meno vienetų vadovus. Posėdyje buvo nutarta, kad nuomosime pirmadieniais, trečiadieniais, ketvirtadieniais ir sekmadieniais ligi 16 valandos, nes 19 val. prasideda tradiciniai sekmadienio vakaro

simfoninio orkestro koncertai. Antradienius, penktadienius ir šeštadienius paliekame atsargoje ir juos nuomosime tik dvi savaites prieš numatomą parengimą.

Nutarimas buvo direktoriaus Jono Kardelio patvirtintas ir įrašytas į įstaigos dienoraštį *trečiuoju administracijos ir visų meno vienetų vadovų nutarimu*, privolomų ateityje visiems vadovautis.

Pirmuoju salės nuomotoju buvo profesinių sąjungų, Vilniaus apygardos skyrių, konferencijos komitetas ir prašė sudaryti vienovos valandos meninę programą. Nors ir netikėtai užklupti, negalėjome atsisakyti ir praleisti tokią puikią progą pasireikšti, kad šioji, tik įkurtoji įstaiga, jau veikia. Tokiam tikslui ji buvo sukurta. Visiems buvo aišku, kad tos rūšies klausytojams reikia populiarių, mišrios programos. Lig šiol orkestras buvo vienintelis meno vienetas, kuriuo galėjome besąlygiškai disponuoti. Taip pat buvo aišku, kad simfoninė muzika konferencijos dalyviams bus nesuprantama ir nuobodi. Choras buvo jau gerokai surepetuotas, bet dar neparengtas viešam pasirodymui. Apie Liaudies ansamblio pasirodymą scenoje iš viso negalėjo būti jokios kalbos. Laiko turėjome apie 10 dienų. Pareigas ir darbą padėję į šalį, visi kartu griebėmės ką nors „sukurti“. Gerokai pasvarstę, apsisostojome prie nuomonės, kad liaudies ansamblui galėtų atstovauti tautinių šokių šokėjai. Marytė Baronaitė tuoj sutiko parinkti ir parengti kelis šokius „kad galėtų pasirodyti ir vyrai šokėjai“. Lig šiol tylėjęs Bronius Budriūnas pažadėjo „rizikuoti“ ir parengti kelias populiarias, visiems žinomas dainas. Apsidžiaugę, kad reikalas lengviau išsprendė, negu buvo galvota, „talkininkai“, kiekvienas nuėjo prie savo darbo, palikę man parengti

„Dainavos“ ansamblio pilna sudėtis sukaktuvinio koncerto pirmoje dalyje — dešinėje ansamblio dirigentas Darius Polikaitis.

Dalis „Dainavos“ ansamblio choristų sukaktuvinio koncerto antroje dalyje — dešinėje dirigentas Darius Polikaitis.

Jono Tamulaičio nuotrauka

kitas programos detales. Teoretiskai parengta programa atrodė šitaip: pradėsime orkestru, grojančiu trumpas, populiarias kompozicijas. Laikas — 20 minučių. Orkestrą diriguos Vilmanas Zaidmanas. Pertrauka. Nuo scenos nunešamos orkestrui reikalingos kėdės, gaidų stovai ir atnešami chorui reikalingi paaukštėjimai. Choras dainuos 4 ar 5 dainas. Jei plovimai bus garsūs, padainuos dar dvi dainas ir nueis nuo scenos. Tada išvesime į sceną ir susodinsime kanklininkus, o už jų išrikiuosim skudutininkus, birbynes, tošeles, lumzdelius. Diriguos Jonas Švedas. Pradėjus groti, išeis šokėjai. Dar kartą persvarstę parengtą programą, patenkinti „visuotine“ kūryba, laukėme koncerto dienos.

Porai dienų praėjus, vieną rytą, atėjusi prie mano stalo, Marytė Baronaitė manęs paklausė: „kaip scenai aprengsime vyrus šokė-

jus“? Nelaukusi mano atsakymo tęsė: „visi turi baltus marškinius, bet ne visi turi juodas kelnes“. Tada ji tuoj pasižadėjo reikalą „kaip nors“ išspręsti ir liepė man tuo nesirūpinti. Jai nuėjus, pradėjau galvoti, kaip iš tiesų ateityje aprengsime vyrus šokėjus, jiems einant į sceną??? Moterys turi tautinius drabužius. Bet vyrai?..

Vėlai vakare, prieš einant namon, savo rūpestį pasakiau Jonui Kardeliui. Truputį patylėjęs, pareiškė: „teisybė, nė vienas apie tai nepagalvojom“. Rytąjaus dienai liepė sukviesti pasitarimui visus meno vienetų vadovus, nedelsiant reikala apsvarstyti ir išspręsti. Susirinkus, neilgai diskutavę nutarėm, kad reikia skelbti konkursą dailininkams, kad šie parengtų vyrų ir moterų tautinių drabužių eskizus, specialiai skirtus liaudies ansamblio dalyviams jų programos metu

scenoje aprengti. Medžiagą ligi nurodytos datos siųsti Filharmonijos direktoriaus vardu. Taip pat nutarėm, kad sprendimo komisiją sudarys Filharmonijos administracijos, meno vienetų vadovai ir kviešti Vilniaus universiteto istorijos, tautosakos, liaudies meno ir liaudies muzikos žinovai.

Komisijoje dalyvauti paprasčiau tris Vilniaus universiteto profesorius: istorijos — Joną Puziną, tautotyros — Juozą Baldžių ir lietuvių, tautinių, senosios muzikos melodijų, archyvo direktorių — Zenoną Slaviūną. Visi sutiko dalyvauti. Spaudai parengiau skelbimą, kuriame buvo prašoma, prie eskizų pridėti paaiškinimus, kas turėjo įtakos piešiniam ir jų stiliui. Prieš atiduodamas spaudai skelbimą, parodžiau Jonui Kardeliui ir juokaudamas paklausiau: „ar duoti ir į lenkų laikraščius?“ Kiek pagalvojęs atsakė (Nukelta į 4 psl.)

„Dainavos“ ansamblio sukaktuviniam koncertui užbaigus, publikos ovacijas priima dalis atlikėjų ir talkininkų: (iš kairės) solistė Dana Stankaitytė, kartu su ansambliu atlikusi Bernardo Brazdžionio — Broniaus Budriūno „Mano protėvių žemė“, kalbamo teksto autorė ir „Pasakotoja“ vaidinusi Audrė Budrytė, jos koautorius

Gytis Liulevičius, aktorai Jūratė Jankauskaitė ir Haris Subačius — „Motėris jaunystėje“ ir „Bernužėlis“, muzikantai Tomas Strolia ir Rima Polikaitytė, „Dainavos“ ansamblio vadovybės narė Rita Likanderytė, ansamblio chormeisteris Audrius Polikaitis.

Jono Tamulaičio nuotrauka

„Dainavos“ ansamblio sukaktuvinio koncerto pirmoje dalyje — dalis choro ir „Bernužėlis“ — Haris Subačius (pačioje dešinėje).

Jono Tamulaičio nuotrauka

Kornelijus Platelis

Jono Kuprio nuotrauka

Kultūrinė popietė New York'e

ALINA STAKNIENĖ

Aušros vartų bažnyčios salėje, Manhattan'e, dažnai vyksta įvairūs kultūriniai renginiai, kuriuos suruošia Manhattan'e gyvenančių profesionalų ratelis „Branduolys“. Jam vadovauja pianistė, Bronx'o konservatorijos dėstytoja Aldona Kepalaitė ir jos „dešinioji ranka“ – chemijos mokytoja Dalia Bulgarytė, pasižėntusi kultūrininkė.

Kai šios bažnyčios klebonu buvo kun. Vytautas Palubinskas, tų renginių būdavo gana daug. Juose dažnai dalyvaudavo žymūs kultūros žmonės iš Lietuvos. Dar Atgimimo metais, čia savo garšias eiles skaitė Sigitas Geda ir kiti poetai, savo drąsias dainas dainavo Vytautas Kernagis. Apie teatrą kalbėjo režisierius Eimuntas Nekrošius, o apie literatūrą dr. Albertas Zalatorius, Vilniaus Pedagoginio universiteto literatūros profesorius.

Šių metų kovo 12 dieną „Branduolys“, suruošė Aušros vartų parapijos salėje susitikimą su žinomu Lietuvoje poetu Kornelijum Plateliu (jo poezijos popietė) ir dr. Stasio Goštauto (romanisto, menotyrininko) įdomios mokslinės knygos apie Čiurlionį, išleistos anglų kalba, pristatymą.

Kornelijus Platelis yra ne tik žinomas poetas, bet ir vertėjas, eseistas, literatūros kritikas. O iš profesijos – jis inžinierius, statybininkas. Iki 1988 metų dirbo kaip inžinierius Druskininkuose, kur ir dabar gyvena su šeima. Augina du sūnus. Jis yra miesto savivaldybės narys. O Vytauto Landsbergio vyriausybėje jis buvo viceministras kultūros reikalams. Šįmet Kanadoje gilino žinias savivaldybių administracijoje.

Platelis taip pat yra PEN klubo Lietuvių centro pirmininkas. Jis aktyviai dalyvauja šios prestižinės tarptautinės rašytojų organizacijos suvažiavimuose įvairiuose pasaulio miestuose.

Jis yra išleidęs keturias poezijos knygas: *Žodžiai ir dienos*, *Namiai ant tilto*, *Pinklės vėjui* ir *Luoto kevalas*. O šiais metais pasirodys jo 400 puslapių poezijos rinktinė: *Prakalbos upei*. Dar 1989 metais jis taip pat yra išleidęs „kultūrologinę“ knygą *Būstas prie Nemuno*, kurioje jis „lūžio laikais“ apmąsto kultūros sampratą ir jos atsinaujinimą, „nematomą ženklą iškreiptų atspindžių valdose“. Jis čia analizuoja asmenybės tapimo, dvasinio tobulėjimo interpretacijas Europoje ir „Rytuose“.

Ir savo poezijoje Platelis yra mąstytojas. Taiklios jo metaforos slepia gilią mintį. O jo žodis „nepoetizuotas“, rupus, jo kalba nedaininga, nejausminga. Jis daugiausia rašo „verlibru“ – laisvomis, nerimuotomis eilėmis, modernios poezijos stilistika. Bet yra sukūręs ir puikių klasikinių

sonetų, kurių kelis jis paskaitė ir šioje popietėje.

Platelis rašo apie lietuvių tautos dvasinę patirtį jos istorijos eigoje. Ilgoj poemoj „Sugrįžimas“, jis kalba apie Vėlinės kapų kopyčioje, kur liečiasi dabartis ir istorija, laikas ir amžinybė. Susirenka protėviai ir vaikaičiai, „primenantys ir atmenantys, užmiršti ir užmiršę“. „...Kaltina, smerkia, dėkoja, atleidžia, dalinasi meile. Išeina į nebūtį ir susitinka Amžiams“. I savo eiles Platelis įterpia ir tikrus istorinius įvykius (Kaltos susidėginimą 1972 metais).

Kovo Vienuoliktajai pagerbti, paprašytas paskaitė eilėraštį „Parašas po eilėraščių“, kuris prasideda tokiu posmu:

*Šie žodžiai ne mano,
Juos protėvių lūpos gludino
ilgus tūkstantmečius
Kaip jūra gludina akmenis.
Dabar tik kapų tyla
Moko suvokti tikrąsias žodžių
prasmes.*

Poetas gausiai naudoja mitologinius motyvus. Jo knygoje *Luoto kevalas* visas skyrus pavadinintas „Mito-logizmai“. Čia jis rimtai ieško atsakymo į filosofinius Būties klausimus. Bet jis dažnai naudoja žaismingą ironiją.

I šią popietę atsilankė ir kitas poetas, svečias iš Lietuvos, kunigas Ričardas Mikutavičius, Iglulos bažnyčios klebonas Kaune. Jį atsivežė į savo buvusią Aušros vartų parapiją kun. Vytautas Palubinskas. Pagal gyventojų apklausą, kun. Mikutavičius buvo, trejus metus iš eilės, paskelbtas populiariausiu Kauno miesto gyventojų. Jis buvo populiarius, kai dar buvo Vytauto Didžiojo bažnyčios klebonu. Apie jį tada spietėsi Kauno „kultūrininkai“.

Iš kito kultūros centro (šiapus Atlanto), t.y. iš Bostono, at-

silankė dr. Stasys Goštautas, kuris atsivežė Lietuvoje išleistą savo naują, 560 puslapių knygą *Čiurlionis: Painter and Composer*. Jis buvo paprašytas apie šią knygą papasakoti. Tai mokslinių straipsnių rinkinys, kurį sudaryti ir išleisti truko apie 10 metų. (Vienas straipsnis jo paties.)

Ne tikai Plateliui, bet ir Goštautui teko atsakyti į daugelį klausimų, nes publikoje buvo gyvas susidomėjimas. O taip pat kun. Mikutavičiui teko pakalbėti apie Iglulos bažnyčios restauravimą.

Platelis, atsakydamas į vieną klausimą, prisipažino, kad jam didelę įtaką padarė T. S. Eliot, kurį jis yra vertęs. O Goštautui teko papasakoti apie Čiurlionio meno parodas užsienyje, jo meno giminingumą su japonų tapyba ir kt. Dailininkas Juozas Bagdonas, kuris kelis kartus lankėsi Čiurlionio muziejuje Kaune, kur 1993 metais vyko jo paties darbų paroda, papasakojo apie specialias patalpas, kuriose saugojama Čiurlionio tapyba ir apie liūdną nesulaikomą jos spalvų nykimą.

Paklaustas, ar Lietuvoje valstybė pakankamai remia kultūrą, Platelis atsakė, kad remia, bet nepakankamai. O vis dėlto Lietuvoje gausu įvairių kultūros institucijų, jų dažnai daugiau negu didesnėse valstybėse. Tą patvirtino pernai kartu su Plateliu Čekijoje viešėjęs rašytojas Algirdas Landsbergis, kuris yra Lietuvių PEN centro užsienyje pirmininkas. Kartu dalyvavę suvažiavime Prahoje 1994 metais, jiedu tada užklaušė Čekijos kultūros ministrą, kiek teatrų Čekijos valdžia finansiškai remia. Jis atsakė – keturis. O Lietuvoje yra bene keturiolika valstybės remiamų teatrų! Viena *Mūsų malūno* skaitytoja pastebėjo, kad

SULINIUOTA ŽIEMA

*Baltas lapas langeliais it grotos,
Už kurių mane dienos įkalino.
Šis pasaulis seniai sugalvotas,
Jo pakeisti turbūt nebegalima.*

*Ištarti jame žodžiai ir mintys
Pagalvotos po tūkstantį kartų jau,
Ir gramatika bando raminti,
Kad vis tiek neišvengsiu jos kartuvių.*

*Upė teka ir keičiasi prasmės,
Isikibęs laikausi jų išnarų,
Kol paleisdamas geidžiamą kasnį,
Koki žodį beprasmišką ištariu.*

*O žiema, suliniuota langeliais,
Prieš akis nusidriekia, žadėdama
Laisvės man, kiek aprėpsiu, o kelias
Tiktai vienas sniege. Juo ir pėdinu*

*Tarsi kuinas, iš smuklės namolei
Šeiminką igėrusį vežantis.
Ak, žodžius dėsinejantys broliai!
Ak, mėginantys sniegą pagražinti!..*

VASARIO SONETAI

Paklausk, kaip

*Kaip už lango vaitoja vėjuota naktis,
Sunkūs debesys slegia užgulę tikrovę,
Atlydys išsprendęs už nugaros stovi
Ir prižiūri, kaip semia tave nevilts.*

*Paziūrėki, kaip nuotaikos smelkia žodžius,
Brangią medžiagą jų pelenais savo barsto,
Jais poetas vasario karkasą apkarsto
Tarsi lapais ir tikis, jog pūgos nuščius.*

*Bet nestabteli laikas, sirenų balsai
Deklamuoja aistras, o gyvieji, pro šalį
Bėgdami, štai pakimba ant jų nejučia*

šio leidinio sąraše minimos, vien tikai Vilniuje, 26 meno galerijos (įskaitant muziejus ir „salonus“), kur nuolat vyksta dailės parodos. (Gal ir ne visos jos remiamos?) O kiek dar kituose miestuose!

Taigi Lietuvoje palaikomi menai, yra daug gerų menininkų, netrūksta ir gerų menotyrininkų. Tik tarp jų nedaug „čiurlionistų“, anot Stasio Goštauto. Užtai jo monumental, milžiniško darbo pareikalavusi knygą *Čiurlionis: Painter and Composer*, tai svarbus šaltinis būsiamiems tyrinėtojams.

Joje surinkti įžymių autorių moksliniai darbai apie Čiurlionį, paskelbti tarp 1906 ir 1989 metų įvairiomis pasaulio kalbomis, ir išversti į anglų kalbą gausių vertėjų. Kiti autoriai tik plačiau pacituoti – paties Goštauto išsamioji kritikos apžvalga. Ten pacituota ir japono muzikologo Ichiro Kato ištrauka iš paskaitos, skaitytos baltistikos studijų (AABS) konferencijoje New York'e 1975 metais (kai kurie iš mūsų ją prisiminė). Ji buvo išspausdinta *Journal of Baltic Studies* 1976 metų pavasario numeryje.

Knygoje taip pat yra straipsnių, spausdintų angliškai *Lituanus* žurnale. Vertėtų paminėti, kad vienas to žurnalo numeris (1961 Nr. 2) buvo ištisai paskirtas Čiurlioniu... Tada *Lituanus* žurnalą mes redagavome New York'e ir norėjome paminėti Čiurlionio 50 metų mirties sukaktį. Tą specialų numerį redagavo Kęstutis Čerkeliūnas. O 1975 metais, minint Čiurlionio 100 metų gimtadienį, *Lituanus* spausdino tris straipsnius, kurie dabar įdėti Goštauto knygoje. (Čia yra ir du straipsniai iš *Metmenų*). Šįmet minint 120-ąjį Čiurlionio gimtadienį, ši knyga – puiki dovana, visiems, kurie domisi ar kitus norėtų sudominti Čiurlionio kūryba.

Šią vertingą, labai gražią Vagos leidyklos Lietuvoje išleistą Stasio Goštauto knygą buvo galima nusipirkti tuoj po jos pristatymo, Aušros vartų parapijos salėje.

Popietei pasibaigus, toje pačioje salėje įvyko PEN klubo Lietuvių centro (užsienyje) valdybos pasi-

tarimas su Kornelijum Plateliu. Dalyvavo Stasys Goštautas, Algirdas Landsbergis, Alina Staknienė ir nauja narė – Laima Sruoginytė. Daugiausia buvo kalbama apie įdomius projektus: naujos pasaulinės literatūros vertimus į lietuvių kalbą ir apie Lietuvių PEN centro leidžiamą almanachą (anglų kalba).

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Jono Kuprio nuotrauka

Kornelijus Platelis

*Ir panyra į daiktus, pamiršę visai,
Kad gyvena... Vėliau vakarais kiek pašla,
Nusigiedrija ir pasirodo delčia.*

Atlydys

*Griūva rūmai žiemos, tirpsta ledo namai,
Ornamentais vaiskus susileidžia į purvą,
Nors pavasaris dar nearti, neramiai
Kranksi varnas oras, atsitūpęs prie urvo,*

*Kuriame šilumos iš dangaus laukdami
Šio pasaulio mažieji jau spėjo išalkti.
Plyšta debesys ten murzini ir žemi,
Ir nuo saulės akies vėjas nuima valktį.*

*Varno laisvė juoda kaip ta žemė, kurios
Jam vasary šiek tiek atidengia vakaris.
Alkis vaikosi jį virš ledinės skaidrios
Karalystės, ir štai jam girgždėdami verias*

*Amžinybės skliautai, ir širdis tyliai tiksi,
Kol sustoja ramiai išiliejus į Stiksą.*

Ši žiema

*Šerkšnoti ryto pavidalai, stingulys,
Po kuriuo muistosi seno pasaulio pavaizdžiai,
Baltas laikraščio laukas, blausi mintis
Slenka girgždėdama juo ir nepalieka provėžų.*

*Ką kasdienybė bando mums sumeluoti
Ar ką meluoja prieš amžius nukaltos mitemos,
Slegia paviršiaus plėvelė – kevalą luoto,
Ir beprotybės bangos keleivį semia.*

*Bet praretėja vasario migla, ir matai,
Kad beveik nepakito savy susigūžę daiktai,
Duona skalsi, kaip anksčiau, ir gaivina oras.*

*Ir kvatoji prie darbo stalo nervingu juoku,
Ir viską metęs eini miegoti laikų,
Ir toliau sapno tinklą mezgi it voras.*

Naujos knygos

• **ČIURLIONIS: PAINTER AND COMPOSER. Collected Essays and Notes, 1906-1989 with 209 illustrations.** Redaktorius: Stasys Goštautas, redaktoriaus padėjėja – Birutė Vaičiūrgis-Sležas. Vilnius: „Vaga“ drauge su Lituanisties institutu JAV, 1994. Meninis redaktorius – Rimtautas Cibavičius, meninė priežiūra – Vilniaus Ambrazevičiaus ir Sauliaus Chlebinasko. Su-

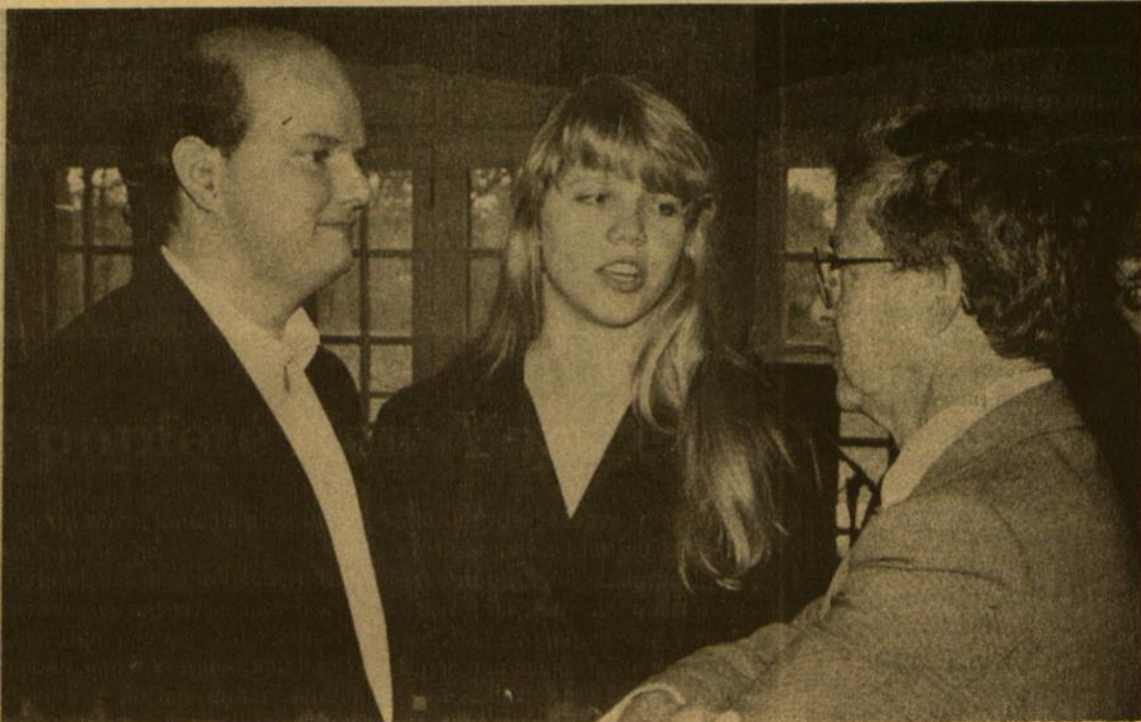
ČIURLIONIS: PAINTER AND COMPOSER. Collected Essays and Notes, 1906-1989

tarimas su Kornelijum Plateliu. Dalyvavo Stasys Goštautas, Algirdas Landsbergis, Alina Staknienė ir nauja narė – Laima Sruoginytė. Daugiausia buvo kalbama apie įdomius projektus: naujos pasaulinės literatūros vertimus į lietuvių kalbą ir apie Lietuvių PEN centro leidžiamą almanachą (anglų kalba).

rinkta „Draugo“ spaustuvėje, Čikagoje, išspausdinta Lietuvoje. 560 puslapių. Kaina – 25 doleriai. Gaunama „Draugo“, 4545 West 63rd Street, Chicago, Illinois 60629. Už persiuntimą ir pašto išlaidas prašoma pridėti 3 dolerius.

Pagaliau knyga, kuria mūsų tautos genialųjį menininką, dailininką ir kompozitorių, Mikalojų Konstantiną Čiurlionį galime pristatyti pasauliui. Ją sudaręs ir jos išleidimu beveik dešimtmetį rūpinęsis dr. Stasys Goštautas, gyvenantis Bostono apylinkėje, yra vienas iš retų išeivijoje, o tuo labiau Lietuvoje Lotynų Amerikos kultūros mokslininkų, dėstęs JAV universitetuose, pastaruju metu nutaręs savo jėgas paskirti Lietuvos meno tradicijai. „Mes per ilgai Čiurlioniu vieni patys džiaugėmės. Laikas jį atiduoti pasauliui, o patiems eiti naujais kūrybiniais keliais“, pusiau juokais, pusiau rimtai sako Stasys Goštautas.

Pusšesto šimto puslapių turinčiame leidinyje sudėti iki šiol pasirodę geriausi straipsniai apie M. K. Čiurlionį. Knygoje septyni skyriai: Biografinė ir istorinė perspektyva, Čiurlionis ir jo amžininkai Rusijoje, Vorobjovo vartinimai, Čiurlionio abstrakcinis žmas, Čiurlionis Vakaruose, Čiurlionis – kompozitorius ir atskiras bibliografinis skyrius. Didesnės dėmesys knygoje skirtas Čiurlionio dailės kūriniais. Šiais metais švenčiant 120 metų nuo Čiurlionio gimimo, ši knyga ne tik gražus tos sukakties atminimas, be tir pažadas ateičiai – mūsų kultūra po 50 metų okupacijų slogučio stiebias į pasaulį.

Dr. Stasys Goštautas (dešinėje), kada jis lankėsi Čikagoje skaityti paskaitą „Ateities“ 1993 metų studijinio savaitgalio programoje, susitinka su Vytu Čuplinskiu (reži-

savasiu „Dainavos“ ansamblio sukaktuvinį koncertą praėjusį sekmadienį) ir Asta Kazlauskaitė.

Jono Kuprio nuotrauka

„Čiurlionio pasaulis” Tėviškės parapijoje

Šiais metais sukanka 120 metų nuo didžiojo lietuvių genijaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio gimimo. Čiurlionis – išskirtinis reiškinys ne tik Lietuvos, bet ir viso pasaulio kultūroje, savo interesu, idėjų ir saviraiškos būdų platumu – renesanso epochos asmenybė. Mus šiandien skiria beveik aštuoniasdešimt penkeri metai nuo ankstyvos menininko mirties, ir jo kūrybinis palikimas, jei ir nepakankamai išgarsintas po pasaulį, jau yra daugelio meno teoretikų ir istorikų analizuotas, svarstytas, bandytas įvairiausiai aiškinti ir interpretuoti, įdėti į pasaulio kultūros kontekstą. Šiandien mums visiems gerai pažįstami Čiurlionio paveikslai, daugelis iš mūsų yra ne kartą girdėję Čiurlionio fortepijoninius, chorinius, simfoninius kūrinius, kai kas gal net yra pažįstami su Čiurlionio literatūriniais ir publicistiniais kūriniais.

Nesvarbu, ar Čiurlionis būtų vartojęs teptuką ir temperą, pieštuką ir natų popierių, muzikinius garsus ar žodžius, visas jo menas sėmėsi įkvėpimo iš tų pačių šaltinių, siekė atskleisti tas pačias menininkui aktualias dvasines platumas. Menų giminingumo ir persipynimo idėjos nebuvo svetimos daugeliui šio amžiaus pradžioje kūrusių menininkų, tačiau, kaip ne vienas meno istorikų pastebėjo, nė vienas kitas menininkas niekada nepasiekė tokios harmoningų giluminių sąsajų tarp menų, kaip tai pavyko Čiurlioniui.

Tačiau, lankantis koncerte, kur skamba Čiurlionio kūriniai, klausytojai neturi progos tuo pačiu metu būti veikiami jo

Pianistai Sonata ir Rokas Zubovai, rytoj, sekmadienį, balandžio 30 dieną, lietuvių evangelikų liuteronų „Tėviškės“ parapijoje, Čikagoje, atliks koncertinę programą, pavadintą „Čiurlionio pasaulis“.

tapybos darbų, o namuose sklaidant reprodukcijų rinkinius ar lankantis Čiurlionio muziejuje Kaune, žiūrovai paprastai taip pat neturi galimybės būti panardinti į Čiurlionio garsų pasaulius.

Jausdami Čiurlionio muzikos, tapybos ir literatūros svarbius giluminius saitus, mes parengėme koncertinę programą, kurios metu klausytojai paraleliai būtų veikiami visų šių trijų skirtingų didžiojo menininko saviraiškų. Pirmą kartą ši programa, pavadinta „Čiurlionio pasaulis“, bus atlikta Čikagoje, Tėviškės parapijos salėje, balandžio 30 dieną, sekmadienį, trečią valandą po pietų.

Lietuviškos gamtos nuostabus grožis, nesuvaldomai didinga jūros stichija, amžinos lietuvių liaudies dainos, Rytų ir Vakarų filosofinės idėjos, Bach'o ir Chopin'o muzika – visi šie šaltiniai, susipynę Čiurlionio kūryboje, bus vienaip ar kitaip pristatyti mūsų programoje.

Šalia paties Čiurlionio kūrinių (literatūrinių, tapybinių, muzikinių), apsilankiusieji dar susipažins ir su kai kuriomis svarbiomis muzikinėmis kūrėjo įtakomis, o angliški Čiurlionio literatūrinių kūrinių vertimai ir įžanginis straipsnis, pristatantis šį didį lietuvių tautos sūnų (anglų kalba), manome, padarys šią programą malonia ir

prieinama ne tik Čiurlionio meno mylėtojams, bet ir žmonėms, menkai pažįstantiems lietuvių kultūrą, ir Čiurlionį, o taip pat ir visiems, ieškantiems savo lietuviškųjų kultūrinių šaknų...

Todėl nuoširdžiausiai kviečiame visus pabuvoti „Čiurlionio pasaulyje“ – apsilankykite pas šį didžios širdies menininką, savo gyvenimu, kaip ir savo darbais, visada siekusio aukščiausių dvasios padangių ir palikęs mums visiems didžiosios kūrybos ir meilės pavyzdžius.

Sonata ir Rokas Zubovai

Šiuolaikinės muzikos koncertas: Raimundas Katilius ir Dimitris Marinos

ENRIQUE ARIAS

Smuikininkas Raimundas Katilius ir mandolinistas Dimitris Marinos, atliko šiuolaikinės muzikos koncertą šių metų kovo 16 dieną Čikagos miesto centre, Harold Washington bibliotekos koncertų salėje. Visuomet yra išskirtinė šventė išklausyti Raimundo Katiliaus koncerto, nes gali būti užtikrintas briliantiška, virtuosiška smuikininko technika ir dažnai galima tikėtis neeilinio, modernaus repertuaro įtraukimo į atliekamą programą. Tai paliudijo šis koncertas, kuriame Katilius atliko programą kartu su graikų mandolinistu Dimitris Marinos. Koncerte girdėjome kūrinius, skirtus smuikui ir mandolinai atskirai, o užsklandai iš girdome kulminacinę programos

kūrinį, kompozitoriaus C. P. First „Epiphany“ pasaulinę premjerą. Galima teigti, kad Katilius yra vienintelis tokio statuso, pasaulinio lygio, smuikininkas, kuris galėjo imtis sugroti tokį avangardinį kūrinį, su nepaprastai aukštos technikos ir ansambliniais reikalavimais. Daugumas pasaulinio lygio smuikininkų nusistovi ir apsiriboja standartiniu repertuaru, ypač pasiekus pripažinimo. Tačiau nei ši taisyklė, nei šie reikalavimai nepritaikomi Katiliui. Nes jis pripratęs laužyti taisykles: jis tiria, bando ir tuomet plečia savo virtuosiškos technikos galimybes muzikos pažinime.

Šiame koncerte girdėjome penkias sudėtingas kompozicijas. Pirmoji buvo Eduardo Balsio Trečiasis koncertas smuiko solo (1984), kuris pilnai pailiustravo barokinės formos kontrolę neto-

naliniame kontrapunkte. Sekė „Taksim“ (1991), mandolino solo, graikų kompozitoriaus Michalis Lapidakis, opusas, specialiai parašytas Dimitris Marinos, išryškina mandolinisto paslaptinę virtuozinę techniką. Marinos, kaip šio instrumento atlikėjas, yra nepakartojamas, nes jis sugebą pasinerti į pačius sudėtingiausius modernius kūrinius, kurie yra jam parašyti, arba kuriuos jis pats iš kompozitorių užsako. C. P. First jam yra pasakęs „Tantrum“ (1992), kuris paraidžiui ir yra metafizinis priepuolis – jame tarsi techniško siautimo kirpinyje išvystoma nepaprastos skalės dinamika. Smuikui solo „Kol Nidre“ (1975), kompozitoriaus Joseph Dorfmano kūrinys, Katiliaus buvo atliktas su drama, aistra ir apeiginiu intensyvumu. Paskutinius du kūrinius teko gir-

dėti jau ne pirmą kartą, jie taip pat buvo atlikti ir Vilniuje „Gaidos“ muzikos festivalyje, kuriame dalyvavo graikas atlikėjas ir amerikietis kompozitorius C. P. First.

Kulminacinis kūrinys buvo „Epiphany“ (1990), amplifikuotam smuikui, mandolinai ir fonogramai, kuris pareikalavo iš atlikėjų – ansambliškai aukščiausio lygio preciziškumo technišku atžvilgiu, bet to dar neužteko – reikėjo didelio virtuosiškumo ir gilios meniškės suvokties igyvendinti ir pagimdinti, šioje instrumentų kombinacijoje, negirdėtus spalvų tekstus. Kiek žinau, tai pirmas toks pasaulinėje muzikos žanro istorijoje kūrinys: smuikas, mandolina, fonogramos įrašas, kuris buvo įrašytas Čikagoje. Dalyvavus šioje premjeroje, galiu teigti, kad nėra šiuo metu atlikėjų, kurie galėtų prilygti tam, ką girdėjome Čikagoje kovo 16 dieną, nes reikėjo pasaulinių virtuozų kaip Katilius ir Marinos bei autoriaus C. P. First „Epiphany“ – trijų karalių, kad toks kūrinys gimtų. Sveikinu Katilių, ketvirtą kartą sugrįžusį į Ameriką pas amerikiečių publiką. Sveikinu jį už ryžtą groti ne vien tik standartinius smuikininko repertuare „war horses“ (nu-dėvėtus arklukus). Sveikinu jį ir Marinos už jų didžiules pastangas, išnešant į scenos šviesą bendraamžių, talentingų kompozitorių premjerinius kūrinius.

(Kompozitorius C. P. First „Epiphany“ yra dedikavęs Daliai Kučenienei; partitūroje įrašyta taip „Epiphany is dedicated to Dalia Kučenas whose unending devotion to humanity and art has united two nations in music and friendship. With all of my respect and love, Dalia, I give to you this music“.)

Ruošiantis C. P. First kūrinio „Epiphany“ premjerai, repeticijos metu: mandolinistas Dimitris Marinos ir smuikininkas Raimundas Katilius.

Valstybinė Filharmonija

(Atkelta iš 2 psl.)

„duok!“ Skelbimai buvo išspausdinti svarbesniuose Vilniaus ir Kauno lietuviškuose ir Vilniuje dviejuose lenkų laikraščiuose. Dvylika dailininkų atsiuntė 22 darbus. Lenkai dailininkai konkurse nedalyvavo.

Susirinkus posėdžiui svarstyti ir vertinti atsiųstus darbus, atidarymo žodyje, direktorius Jonas Kardelis, paaiškino konkurso svarbą ir reikalingumą, o man perdavęs posėdžiui pirmininkauti, išėjo iš administracijos. Įskaitant trumpą pietų pertrauką, vertinimas užtruko šešias valandas.

Sekretorius, atidaręs voką, perskaitydavo aprašymą. Tada kiekvienas komisijos narys individualiai susipažinęs su piešiniu, pareiškėdavo savo nuomonę. Kai kuriuos aprašymus teko skaityti kelis kartus. Trumpą sprendimų nutarimo santrauką sekretorius užrašydavo į specialų posėdžio protokolą. Gilų įspūdį visiems padarė Anastazijos ir Antano Tamošaičių trumpi ir aiškūs lietuvių tautinių drabužių aprašymai, paremti tyrimais ir išsamiais studijomis. Jie konkursą laimėjo didėle balsų persvara.

Koncerto dieną, su Motiejum Budriūnu stovėdami už stulpo salės gale, nekantriai laukėme koncerto pradžios. Greit prie mūsų prisijungė Jonas Kardelis ir Bronius Kūlys. Tada, įtemptais nervais, tylėdami, visi laukėme choro ir Liaudies ansamblio pasirodymo, o ypač klausytojų reakcijos. Spausdintos programos nebuvo. Vienetų vadovai nuo scenos pranešinėjo ir aptarė tolimesnį programos veiksmą. Choras tikrai puikiai dainavo. Prie do padainavę dvi dainas, nuėjo nuo scenos, tačiau Bronius Budriūnas plojimais dar kelis kartus buvo iškviestas pasirodyti. Susodinus kanklininkus ir už jų išrikiavus liaudies instrumentais grojančius, Jonui Švedui diriguojant, prasidėjo šokiai. Klausytojai nekreipė dėmesio, kaip skambėjo kanklės, skudučiai, švilpynės ar birbynės, visi žavėjosi graškiais mergaičių judesiais ir su jomis šokančiais jaonais, lieknais vyrais. Tačiau didžiausi, garsiausi ir ilgiausi plojimai teko paskutiniam vyrų šokiui „Oželis“. Jį kartojo kelis kartus. Mano asmenine nuomone, tai buvo pirmas kartas, kad vyrus, tautinių šokių šokėjus, žiūrovai išskyrė iš mėgėjų grupės ir pripažino jiems užtarnautą vietą teatro scenoje. Koncertui pasibaigus, visi giliai, bet lengviau atsidusome ir kiekvienas pasiliko individualiai ir savaip galvoti apie Filharmonijos ateities uždavinius, jos veiklą ir kokią įtaką ji atneš lietuvių tautinei kultūrai.

Audronė Adomavičienė

Pasiplaukiojimas, 1995
Batika

Nora Aušrienė

Dekoratyvinė forma, 1994

Balandžio 21 dieną Čiurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Čikagoje, buvo atidaryta dviejų jaunų dailininkų, kilusių iš Lietuvos, dabar gyvenančių Amerikoje, paroda: Audronė Adomavičienė eksponuoja dekoratyvius ir spalvingus batikos darbus, Nora Aušrienė – dekoratyvius, natūralų porceliano medžiagiškumą pabrėžiančius keramikos kūrinius.

Po C. P. First „Epiphany“ (angliškai šiuo žodžiu dar yra vadinama ir Trijų karalių šventė sausio 6 dieną) premjeros 1995 m. kovo 16 d. Harold Washington bibliotekos koncertų salėje Čikagoje: „Trys karaliai“ iš Amerikos, Lietu-

vos ir Graikijos – kompozitorius Craig P. First, smuikininkas Raimundas Katilius ir mandolinistas Dimitris Marinos.